

İslam'da Hicabın Kapsamının, Felsefesinin ve Eğitimsel Etkilerinin İncelenmesi

Meryem Azimiyan, Dr. Said Beheştî

Özet

Bu makalede İslam'da hicabın felsefesi, sınırları, eğitimsel etkileri ve hicabın içselleştirilmesinin yolları araştırılarak işlenmiştir. Bu araştırma bir tür tanımlayıcı araştırmadır. Kütüphane yöntemiyle bilgiler toplanmış, bilgilerin sınıflandırılması araştırma içerikli oldu. Kuran, sünnet, akıl ve fitrat açısından hicabın felsefesi incelendikten sonra hicap için iki temel felsefeye ulaşıldı. İlki toplumda erkeklerinin tahrikinin önlenmesi ve diğeri hem rahatsız edebilecek olanların şerrinden uzak kalabileceği, hem de rahatlıkla topluma karışabileceği şekilde kadının emniyetinin sağlanmasıdır. Kadının hicabının kişisel boyutta sınırları, yüzü ve elleri hariç bütün bedenini namahrem yanında örtmesidir. Mahremlerin yanında böyle örtünmesine gerek yoktur. Bununla beraber kadınlar, konuşmalarıyla ve yürümeleriyle dahi, sosyal ortamlarda dikkat çekmenin her tür-lüsünden sakınmalıdırlar. Hicabın en önemli etkileri kişisel boyutta kadının korunması, huzuru ve emniyeti, aile boyutunda ailenin güçlenmesi ve sebatı, toplumsal boyutta da toplumun ahlakının korunmasıdır. Hicabı içselleştirme yöntemleri ise şunlardır: Allah'a imanın kuvvetlendirilmesi ve artırılması, hicap konusunda bilgilendirme, hicabın felsefesinin ve olumlu etkilerinin anlatılması, hicabın üstün örneklerinin tanıtılması...

Giriş

Kadının örtünmesi ve hicabı, her zaman bir rengi ve ahengi olan, herkesin kendi bakış açısına göre eleştirip incelediği tarih kadar uzun bir hakikattir. Örtünmeye muhalif olan kesimler, genellikle bunun için mantık dışı ve makul olmayan açıklamalar yapmaya çalışmışlardır. Elbette insanın en baştan hurafe farz ettiği konu için beyan ettiği açıklama da hurafeyle uyumlu olacaktır. Bu tür kişilerin hicap felsefesine karşı sundukları deliller riyazet ve ruhbanlık, kadının istismarı, emniyet hissetmeme ve kıskançlıktır. Acaba bu hükmü kadınlara farz eden İslam, bu delilleri kabul ediyor mu? Yoksa İslami hicap felsefesi başka bir konu mudur?

Bu araştırmada İslam'da hicap felsefesi ve delilleri ayetler ve rivayetler dikkate alınarak dört bölümde incelenecektir. Sonra kişisel, ailevî ve toplumsal açıdan hicabın kapsamı, nihayetinde de hicabın eğitimsel etkileri ve içselleştirilme yöntemleri anlatılacaktır.

Hicabın Felsefesi

Bu araştırmada hicap felsefesinin delillerine bakılacaktır. Bunlar, bu hükmün vacip olmasının da sebepleridir. İslam'da vahiy kaynağı, bu faraziye-yi açıklayan ayetleri içermektedir. Devamında Masum İmamların (a.s) sünnetine (söz, fiil ve onay) başvuru-larak bu hükmün ayrıntılı temelleri daha da belirginleşecektir.

a) Kuran'ın bakış açısından hicap

Hicap ayetlerine ve nüzul tertibine dikkat edilirse hicap hükmünün bir seferde ilan edilmediği, azar azar, zamanın geçmesiyle ve ortamın hazır olmasıyla nazil olduğu görü-lür. “İlk önce hicri beşinci yılın son günlerinde, Peygamber'in Zeynep binti Cahş'la (Zeyd bin Harise'nin boşadığı karısı) düğün yemeğinde Peygamber eşlerinin örtün-mesi ayeti Peygamber'e (s.a.a) nazil oldu. Bu ayet-i kerimde bütün erkeklere, perde arkasından Peygamber'in eşleriyle konuşmaları emredildi.

İkinci aşamada akrabalar bu hükmün kapsamından çıktı ve onların Peygamber'in eşleriyle perde olmadan konuşmalarına izin verildi. Üçüncü aşamada örtü(cilbab/çarşaf) Peygamber ve mümin eşlerine ve kızlarına bir hak ünvanıyla verildi. Dördüncü aşamada Nur suresi ayetleri hanımların hicap hükümlerini açıkladı. Beşinci aşamada mahrem hanımların istirahat mahalline girebilmek için izin alınması konusu işlendi. (Âbidinî, Neşriye-i Fıkıh, No: 23, s. 49-50)

İlk aşama: Ahzap suresi 32, 33 ve 53. ayetlerin nazil olması

“...Kadınlarınızdan bir şey istediğiniz zaman perde ardından isteyin.” (Ahzap/53).

Sonra bu ayetin sebebini açıklarken şöyle buyuruyor:

“Bu, sizin yürekleriniz bakımından da daha temizdir, onların yürekleri bakımından da.”

Bu surede hicap ayeti nazil olmadan önce, Peygamber'in eşlerinin, ilahi takvayı korumaları halinde diğer kadınlardan üstün olduklarını beyan eden başka ayetler nazil olmuştur. Peygamber eşlerine, zaruri işleri dışında evlerinden dışarı çıkmamaları, erkeklerle naz ve işveyle konuşmamaları ve ilk cahiliye dönemindeki gibi süslenmelerini de emredilmiştir.

“Ey Peygamberin eşleri, siz, öbür kadınlardan birine benzemezsiniz; çekiniyorsa-nız sözü yumuşak bir tarzda söylemeyin ki gönlünde bir hastalık olan ümide düşer sonra ve doğru ve güzel söz söyleyin. Ve evlerinizde oturun ve ilk cahiliyet devrinde olduğu gibi sokaklara çıkmayın.” (Ahzap/32-33)

İkinci Aşama: Ahzap suresi 55. ayetin nazil olması

“Peygamberin kadınlarının, babalarına, oğullarına, erkek kardeşlerine, erkek kardeşlerinin oğullarına, kız kardeşlerinin oğullarına, inanan kadınlara ve sahip oldukları kölelere ve cariyelere görünmelerinde bir vebal yok ve çekinin Allah’tan; şüphe yok ki Allah her şeye tanıktır.” (Ahzap/55)

Bu ayet incelendiğinde adı geçen ilk beş gurubun “birinci derece mahremler” olduğu görülmektedir. Bununla beraber Peygamber’in hanımları için olan hicap hükmü, onları birinci derece mahremlerin gözünden uzak tutmak amacıyla verilmemişti. Diğer bir deyişle Allah resulünün eşleri, daha önceden mahrem akrabalarıyla perde arkasından konuşmakla yükümlü olmadıkları gibi, Peygamber’le evlendikten sonra da perde olmadan mahrem akrabalarıyla konuşabilirler.

Üçüncü aşama: Ahzap suresi 59. ayetin nazil olması

“Ey Peygamber, eşlerine ve kızlarına ve inananların kadınlarına söyle; dışarı çıkacakları vakit dışarıya mahsus elbiselerini giysinler; bu, onların tanınıp incinmemelerini daha iyi sağlar ve Allah, suçları örter, rahimdir.” (Ahzap/59)

Buraya kadar Peygamber eşlerinin kendilerini perde arkasında korumaları gerektiği, sadece mahrem akrabalarıyla, mümin kadınlarla ve kölelerle perde olmadan yüz yüze gelebilecekleri anlaşıldı. Bir taraftan da bu vazife, Peygamber’in hanımlarını içine alan özel bir şerefti. Şüphesiz hicabın şerefli ve bir hak olması yönü, bir yükümlülük olması yönünden daha fazlaydı. Bu yüzden hicap hükmünün ilan edilmesinin ardından bu emre uyanların cennetle müjdelenmesi ve uymayanların cehennem azabıyla korkutulması konu edilmedi. Aksine aklın ve örfün beğeneceği bir sebep sunuldu:

“Bu, onların tanınıp incinmemelerini daha iyi sağlar.”

Şerefli ve bir hak olması yönü daha ön planda olduğu için de Medineli kadınlar, azamet ve haşmetlerinin ön plana çıkması için, Peygamber siyah çarşaf giymelerini buyurmadığı halde siyah çarşaf giydiler. Elbette Arabistan yarımadası gibi ülkelerde, güneş ışığını kendine çekmesi sebebiyle siyah giysi giymek pek uygun değildir. Bununla beraber bu tür giysi giymeye getirilebilecek tek açıklama, azametli ve haşmetli olmak ve bu haktan tamamen faydalanabilmek için bu seçimin yapıldığıdır.

Burada, ayette geçen asıl kelime olan “cılbab” kelimesi açıklanmalıdır. Cılbab için lügat ve tefsir kitaplarında çeşitli manalar ve örnekler zikredilmiştir. *Ruhu’l-Meanî*’de cılbab için birkaç mana zikredilmiştir:

1. Yukardan aşağıya kadar örten şey; çarşaf gibi. 2. Örtü. 3. Aba. 4. Kadınların, elbiselerinin üzerine giydiği bütün elbiseler; pardesü vb. 5. Kendisiyle örtülen her

Şerefli ve bir hak olması yönü daha ön planda olduğu için de Medineli kadınlar, azamet ve haşmetlerinin ön plana çıkması için, Peygamber siyah çarşaf giymelerini buyurmadığı halde siyah çarşaf giydiler. Elbette Arabistan yarımadası gibi ülkelerde, güneş ışığını kendine çekmesi sebebiyle siyah giysi giymek pek uygun değildir. Bununla beraber bu tür giysi giymeye getirilebilecek tek açıklama, azametli ve haşmetli olmak ve bu haktan tamamen faydalanabilmek için bu seçimin yapıldığıdır.

şey; aba veya başka bir şey. 6. Başörtüsünden daha büyük, cüppeden daha küçük giysi.

Buradan, bu ayetin hicabı ve hicabın sınırlarını yenilemek amacıyla olmadığı anlaşılıyor. Amaç, örtüyü özgür ve iffetli kadınların bir sembolü kılmak ve bunu bir ayrıcalık olarak sunarak hanımların şevkle hicabı kabul etmelerini sağlamaktır. Belki de bu tür bir sembolle iffetli kadınların iffetsizlerden veya özgürlerin kölelerden ayrılmasını kadınların kendisi istemiştir. Çünkü reziller ve haydutlar tarafından rahat-sız ediliyorlar, bu sebeple de zamanlı zaman-sız Peygamber'e şikâyetle bulunarak bir çare arıyorlardı. Bu yüzden Allah bu hal yolunu on-lara sunmuştur.

Dördüncü aşama: Nur suresinin 30-31. ayetlerinin nüzülü

“İnanan kadınlara da söyle, gözlerini haram-dan sakınsınlar, ırzlarını korusunlar ve açığa çıkanlardan, görünenlerden başka ziynetlerini göstermesinler ve örtülerini, göğüslerini örtecek bir tarzda omuzlarından aşağıya doğru salsınlar; kocalarından yahut babalarından, yahut kocalarının babasından, yahut oğullarından, yahut üvey oğullarından, yahut erkek kardeşlerinden, yahut erkek kardeşlerinin oğullarından, yahut kız kardeşlerinin oğullarından, yahut Müslüman kadınlardan, yahut kendi malları olan kölelerden, yahut erkeklikten kesilmiş veya kudreti olmayan erkek hizmetçilerden, yahut da henüz kadınların gizli hallerine vakıf olmayan erkek çocuk-lardan başka erkeklere ziynetlerini göstermesinler; gizledikleri ziynetler, bilinsin diye ayaklarını da vurmasınlar ve tövbe edin hepiniz Allah'a ey inananlar da kurtulun, erin muradınıza.”

Nur suresinin 31. ayeti hicabın dördüncü aşamasıdır. Kadınların hicabına ilaveten erkeklere uzun bakmamak, namahrem yanında süslerini belli etmemek gibi başka konular da bu ayetin nüzul sebepleri arasında bilinir. “İnanan kadınlara söyle” ayetinden, Medine kadınlarının başlarını ve bedenlerini örttükleri ama başlarının ve göğüslerinin bazı kısımlarını açık bıraktıkları anlaşılmaktadır. Bununla beraber bu ayette, örtülmeyen kısımların örtülmesiyle ilgili emirler vermiştir. Başörtülerinizi yakalarınızın üzerine atın buyruğundan, bu ayet-i kerime nazil olmadan önce başörtüleri ön taraftan bağlamadıkları ve boyunlarının açıkta olduğu anlaşılmaktadır.

Burada “himar”ın çoğulu olan “humur” kelimesinin anlamından bahsetmemiz gerekiyor: “Himar” mutlak örtü anlamındadır ve burada başörtüsü kastedilmektedir. Bu, hanımların başlarının üzerinden baş ve boyunlarına atıldıkları örtüdür. Kuran-ı Kerim, himar ve cilbabın hedeflerini farklı beyan ediyor. Himarı mutlak vacip buyurmuştur. Nur suresinden anlaşıldığı kadıyla bunun hedefi erkeklerin tahrik olmasını önlemektir. Ancak cilbab, kadının kendi emniyetini sağlayan ve onu serserilerin şerhinden koruyan bir örtüdür. Bununla beraber himar erkeklerin tahrik olmasını önlemek içindir ama cilbab kadının kendi emniyeti içindir. Öyleyse bu ikisi aynı olamaz. Yoksa kadınların emniyeti için Nur suresindeki ayet yeterli olurdu, başka bir ayete daha gerek olmazdı.

b) Sünnet açısından hicap

Sünnetle beraber Kuran, İslam kültürünü tanıma kaynağıdır. İslam’ı tanımak ve beşeri toplumun çeşitli boyutları hakkında İslam şeriatının bakışına ulaşmak için bu iki kaynaktan faydalanılır. Peygamber’den (s.a.a) ve Masum İmamlardan (a.s) hicap hakkında nakledilen rivayetlerde, Kuran’ın hicapla ilgili konuları daha fazla açıklanmaya ve şerh edilmeye çalışılır.

Sünnet, Masum İmamların (a.s) söz, fiil ve onaylarını kapsar. Bununla beraber hem bu konudaki hadislerine, hem de onların o günün toplumundaki davranış ve siyerlerinin türüne başvurulabilir. Aynı şekilde Müslüman kadınların İslam’ın ilk zamanlarındaki siyeri de kadınların yüce şahsiyetlerinin örneği ünvanıyla dikkate alınabilir. Zira onlar her zaman namahrem karşısında bedenlerini ve saçlarını örtmüşlerdir. Bunu da bütün toplumsal alanlarda da varlıklarını sürdürürken yapmışlardır.

Resulullah’ın (s.a.a) kızı Hz. Fatıma Zehra’nın (a.s) bütün yaşam alanlarındaki davranışları Müslüman kadınların hepsi için şahsına münhasır ve yüce bir örnektir. Beşeriyetin kendi çizgisinde marifete ve kemale ulaşmaya susadığı, boş ve yanlış örnekleri izlediği için başıboş ve şaşkın kalakaldığı bir dünyada kâmil insanlardan daha iyi ve daha kâmil bir örnek bulunamaz. Aşağıdaki rivayetlerde hicapla ilgili şu hususlar geçmektedir:

**Sünnetle
beraber Kuran,
İslam kültürünü
tanıma kaynağıdır.
İslam'ı tanımak ve
beşeri toplumun
çeşitli boyutları
hakkında İslam
şariatının bakışına
ulaşmak için bu
iki kaynaktan
faydalanılır.
Peygamber'den
(s.a.a) ve Masum
İmamlardan (a.s)
hicap hakkında
nakledilen
rivayetlerde,
Kuran'ın hicapla
ilgili konuları
daha fazla
açıklanmaya ve
şerh edilmeye
çalışılır.**

1- Vücudu belli eden giysi giymenin men edilmesi

Bir gün Ebu Bekir'in kızlarından biri ve Peygamber'in hanımlarından birinin kız kardeşi olan Esmâ, vücudunu gösteren ince bir elbiseyle Peygamber'in evine geldi. Peygamber ondan yüzünü çevirerek şöyle buyurdu: “Ey Esmâ, kadın buluğa erdikten sonra yüzü ve elleri dışında vücudunun bir yerinin görünmemesi gerekir.” (Secestanî, tarihsiz, c. 2, s. 383)

Bir şeyin örtülmesi vacip olduğunda, yani o şeyin muhakkak örtülmesi gerektiğinde uzuvları gizlemeyen ince örtü, örtü sayılmamaktadır.

2- Ev dışında makyajın ve koku kullanmanın men edilmesi

Bunun hakkında şöyle rivayet edilmiştir:

“Peygamber (s.a.a) kadının başkaları için kendisini süslemesini men etti ve şöyle buyurdu: “Eğer kocasından başkası için süslenirse Allah'ın onu ateşte yakması gerekir.” (Meclisî, 1376, c. 103, s. 243)

3- Bakmaktan ve göz süzmekten sakinme

İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyor: “Bakaş, asi şeytanın zehirli oklarından bir oktur. Bir bakaşın süresinin o kadar kısa ama pişmanlıklarının uzun süreli olduğu çok görülmüştür.” (Hürr Amulî, 1363, c. 14, Nikâh babı)

4- Namahremle tokalaşmanın yasaklanması

İslam'ın yasakladığı hususlardan biri de namahremlerle tokalaşmaktır. Bu konu hakkında yüce İslam Peygamberi (s.a.a) şöyle buyuruyor:

“Kendisine mahrem olmayan bir kadınla tokalaşan kimse, Hak Teala’nın gazabını üzerine çeker.” (a.g.e., s. 143)

5- Kadın ve erkeğin birbirine karışmasından sakınmak

Bir gün Resulullah, kadınların ve erkeklerin beraber camiden çıktığını gördü. Kadınlara hitaben *“Erkeklerin gitmesini beklemeniz, onların ortadan sizlerin de kenardan gitmeniz daha iyidir.”* buyurdu. Başka bir gün de Resulullah kapılardan birini göstererek *“Şu kapıyı kadınlara ayırmamız ne iyi olur.”* diye buyurdu. (Secestani, Tarihsiz, c. 1, s. 184)

6- Fesadın ve kayıtsızlığın önlenmesi

İmam Rıza (a.s) hicabın sebebi hakkında şöyle buyurmuştur:

“Kadınların saçlarına bakmak haram oldu çünkü eğer saçları namahrem erkekler tarafından görülürse tahrike yol açar. Bu da ardından fesadı ve kayıtsızlığı getirir ve halkın haram işlere bulaşmasına sebep olur.” (Saduk, 1376, c. 2, s. 287)

Erkeklerin vazifeleri

Kuran’da ve rivayetlerde hicabın korunması ve kadınların süslenmekten kaçınması emirlerine ilaveten erkeklere de bazı mesuliyetler yüklenmiştir. Bu mesuliyetlerden bazıları şunlardır:

1- Gayretli olmak

İmam Sadık’tan (a.s) şöyle rivayet edilmiştir: *“Âlemin yaratıcısı gayretlidir ve gayretli insanı sever.”* (Payende, 1364, s. 143) Yine şöyle buyurmuştur: *“Gayreti olmayan erkek, kalbi ters bir insandır.”* (Hürr Amulî, 1363, c. 14, s. 108)

2- Eşin ve kız çocukların yönlendirilmesi ve kontrolü

Kuran’da şöyle buyuruluyor:

“Ey iman edenler! Kendinizi ve ailelerinizi yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun.” (Tahrîm/6)

3- Diğerlerinin hanımlarına karşı iffetli olunması

Peygamber (s.a.a) şöyle buyurmuştur: *“Kendi hanımlarınızın iffetli olması için diğerlerinin hanımlarına karşı iffetli olunuz.”* (Hürr Amulî, 1363, c. 14, s. 141)

c) Akıl açısından hicap

İslam âlimleri ve düşünürleri, örtü felsefesi hakkında bazı konulardan bahsetmişlerdir. Şimdi akıl açısından hicabın delillerinden bahsedeceğiz:

1- Cinsel içgüdülerin kontrolünde hicap etkeni

Cinsel içgüdü, insanın en güçlü içgüdülerinden sayıldığı için, bu içgüdünün yönlendirilmesi ve tahrikinin önlenmesi, ahlak ve değerlerle ilgili konuların düzenlenmesinde büyük rol üstlenmektedir. Freud, ruhsal hastalıkların hepsinin, cinsel içgüdülerin bastırılmasından kaynaklandığına inanıyordu. Ayrıca toplumun cinsel eğilimler karşısında katı tutumlar sergilememelerini sağlamaya çalışmıştır. Ancak cinsel özgürlüğün olduğu birkaç on yıldan sonra ruhsal hastalık oranlarının azalmadığı, üstelik zamanla daha da çoğaldığı görülmüştür. Psikologlara göre insanın kendisinde hissettiği gam ve üzüntünün tepkime yoğunluğuyla zevk verici eğilimlerinin yoğunluğu birbiriyle irtibatlıdır. Eğer insan yoğun cinsel uyarılara maruz kalmazsa depresif de olmaz. Öyle ki ergenlerin ve gençlerin yapılarındaki değişimlerin çoğu, bu yaşta heyecanlarında iniş çıkışların görülmesi sebebiyledir. Eğer insan yoğun bir şekilde tahrik olursa, gevşemeye de hazır olmalıdır. Bu açıdan yaşamda heyecanın sebatı ve sükûnet, iffete aykırı görüntülerden uzaklıkla irtibatlıdır. Bu açıdan da toplumda kadınların örtüsü ve hicabı, tahrik edici görüntülerin kontrol etkeni sayılmaktadır.

2- Kadınların kirli bakışlardan korunması

Müslüman kadın, toplumda iffet ve saygının biçimlenmiş halidir. Aslında örtü, bir çeşit kadına saygı duymak ve onu şehvetli ve hayvanca bakışlardan korumaktır. Nitekim kadın, sınırları korumazsa her kalbinde hastalık olan ona tama' eder ve kirli bakışla özel alanını ihlal eder. Neticede salim kalması ve salim bir nesil yetiştirmesi gereken o şahsiyet, günaha bulanmış bakışların etkisi altında şehvetlere doğru çekilir.

3- Kadın ve erkeğin hayatının ve sağlığının korunması

Hicap, kadın ve erkek arasında bir garantidir ve en önemli etkilerinden biri ikisinin de hayatını korumasıdır. İnsan nefsi, sapmaya meyillidir ama salim aklın kuvvetlendirilmesi insanın şehvetlere kapılmasına engel olur.

4- Toplumda kadınların var olabilmesi için uygun ortamın hazırlanması

İslam'ın kadınlara verdiği örtünme vazifesi, onlar evden dışarı çıkmasını anladığında değildir. İslam'da hapsedmek, kilitlemek yoktur. Eski İran ve Hindistan gibi bazı kadim ülkelerde bu tür yaklaşımlar olmuştur ama İslam'da yoktur. İslam'da

Freud, ruhsal hastalıkların hepsinin, cinsel içgüdülerin bastırılmasından kaynaklandığına inanıyordu. Ayrıca toplumun cinsel eğilimler karşısında katı tutumlar sergilemelerini sağlamaya çalışmıştır. Ancak cinsel özgürlüğün olduğu birkaç on yıldan sonra ruhsal hastalık oranlarının azalmadığı, üstelik zamanla daha da çoğaldığı görülmüştür. Psikologlara göre insanın kendisinde hissettiği gam ve üzüntünün tepkime yoğunluğuyla zevk verici eğilimlerinin yoğunluğu birbiriyle irtibatlıdır. Eğer insan yoğun cinsel uyarılara maruz kalmazsa depresif de olmaz.

kadının örtünmesi, kadının erkeklerle muâşeretinde vücudunu örtmesi ve kendini göstermemesidir.

5- Ailede ve toplumda fesadın ortaya çıkmasının önlenmesi

İslam'da örtünmenin kadınlara mahsus olmasının sebebi, kendini göstermeye ve süslenmeye meylin kadınlara özgü olmasıdır. Kalplerin elde edilmesi söz konusu olduğunda erkek av, kadın ise avcıdır. Bedenin ele geçirilmesinde ise erkek avcı, kadın da avdır (Mutahharî, 1358). İnsan akli, kendisinin menfaatine olan ve ihtiyacını gideren veya bir zararı kendisinden uzaklaştıran şeyin yapılmasını emreder. Bununla birlikte şehvetin ve evhamın zinciriyle esir olmayan her akıl –ilahi dinlere bağlı olmasa bile- bunun lüzumuna hükmedecektir. Nitekim batılı kadınlardan bazılarının hicap kültürünü kabul ettiklerinin sinyalleri verilmeye başlanmıştır. Çünkü kadının çıplaklığından kaynaklanan zararları tamamen hissetmektedirler. Hicap, hangi düşünceye sahip olurlarsa olsunlar bütün kadınlar için ahlaki bir vazifedir.

d) Fıtrat açısından hicap

Kadının hicaba yönelmesinin sebebi, fıtrî veya içgüdüsel olan utanma ve hayâ duygusudur. Utanma, hayâ, iffete ve temizliğe duyulan aşk ve iştiaak, yaratılıştaki gizlenmiş bir tedbir ve mekanizmadır. Hatta bazen elinde olmadan namahremin gözünden kendini gizlemeye mecbur eden şeydir. Bu yüzden hayâ ve örtünme duygusunu kaybetse bile, emniyetsiz bir toplum ortamında örtünmeye yöneliyor. Psikologlar

hayânın, kadının yaradılışıyla iç içe geçtiğine inanıyorlar. Buluş döneminin bedensel değişimleri –ki genellikle çeşitli ruhsal durumların görülmesiyle beraberdir- içsel hayâ etkenini ortaya çıkarır. Bazıları da kadının örtünmesinin, kendi cazibesini fazlalaştırması yönünde fıtrattan gelen akıllıca bir tedbir olduğuna inanmaktadırlar.

Hicap, çarşaf veya özel bir kıyafet giyme anlamında değil, Kuran'da örtünme anlamında fıtrî bir emir telakki edilmiştir. Araf suresi 20. ayette Âdem ve Havva hakkında şöyle buyrulmuştur:

“Şeytan, onlara gizli kalmış olan avret yerlerini belirtip göstermek için ikisini de vesveselendirdi ve bu ağacın meyvesini yerseniz mutlaka iki melek haline gelir yahut da ebedi ömre kavuşursunuz, onun için Rabbiniz sizi nehyetti dedi.”

Uzun lafın kısısı, fıtrî özellikler olan hayâ ve utanmanın, örtünün ortaya çıkışı ve devamındaki rolü görmezden gelinerek zahîr başka bir sebep peşine düşülemez. Bu insanî özellik, insanın örtünmesinin temel felsefelerinden biri olmuştur. İnsanın sadece sıcaktan ve soğuktan korunmak için örtünmeye yöneldiği söylenemez. İslam şeriatı da örtüyü, bu özellik esasına dayanarak savunmuştur.

Bununla birlikte hayâ, bütün insanların fıtratında olan sabit bir esastır ki insanın ruhsal tarafına dönmektedir. Elbette halkın kendisinden hayâ ettiği ölçüler ve konular, onların kültür, düzen ve değerlerine tabidir. Neredeyse bütün fıtrî konular da böyledir; ölçüleri kültürle tabidir. Ancak bununla beraber bu ölçüler, ilahi kanunlarla uyumlu olmalıdır. Mukaddes şeriatın fıtrî meselelerdeki konumunun kendisini gösterdiği ve fıtrata göre ölçüyü belirlediği yer burasıdır (Bankipurferd, 1383, s. 19)

Hicabın sınırları

İslam toplumdaki mümin fertlerin hepsine sınırları koruma emrini vermiştir ve bu konu hakkında kadın ile erkek arasında fark yoktur. Önce erkeklere bakmamalarını emrediyor, sonra kadınların vazifelerini açıklıyor. Nur suresinin 30. ayetinde ve 31. ayetin başında şöyle buyuruyor:

“İnananlara söyle: Gözlerini haramdan sakınsınlar, ırzlarını korusunlar, bu, daha temiz bir harekettir size. Şüphe yok ki Allah, ne işlerseniz hepsinden de haberdardır. İnanan kadınlara da söyle, gözlerini haramdan sakınsınlar, ırzlarını korusunlar ve açığa çıkanlardan, görünenlerden başka ziynetlerini göstermesinler ve örtülerini, göğüslerini örtecek bir tarzda omuzlarından aşağıya doğru salsınlar.”

Bu ayetten, kadınların yüzleri ve bileğe kadar elleri dışında kalan bedenlerinin tamamını örtmelerinin vacip olduğu anlaşılıyor. Yüzü ve bileğe kadar elleri istisna ettikten sonra şöyle buyuruyor:

“Örtülerini, göğüslerini örtecek bir tarzda omuzlarından aşağıya doğru salsınlar.”

Himarın çoğulu olan humuru tanımlarken, gerdanı örtecek magna veya başörtüsü denmiştir. Yani şapka veya fular gibi başka bir şeyle sadece başın ve yakanın örtülmesi Kuran'ın kastını karşılamamaktadır ve bu örtü yeterli değildir; himarın sınırları (ki yüz dışında başın ve gerdanın örtülmesidir) korunmalıdır.

Bu iki ayet –Ahzap suresinin 59. ve Nur suresinin 31. ayetleri- hicabın bir kısmını beyan etmektedir, tamamını değil; yani Kuran'ın tabirinden de cilbap ve himarın farklı olduğu anlaşılmaktadır. Cilbap, beden giysisidir ama himara asla beden giysisi denilmemektedir. Öyleyse cilbabın himardan daha genel olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte saçların, gerdanın ve göğsün örtülmesi vaciptir. Hatta kadının ziynetlerini göstermesi de haram kılınmıştır.

Bununla beraber Nur suresi 31. ayetin devamında bir gurup erkek istisna edilerek mahremler gösterilmiştir. Yani kadının ziynetlerine bakabilecek ve kadının, yanlarında ziynetlerini örtmek zorunda olmadığı bir gurup erkek tanıtılmıştır.

“Kocalarından yahut babalarından yahut kocalarının babasından yahut oğullarından yahut üvey oğullarından yahut erkek kardeşlerinden yahut erkek kardeşlerinin oğullarından yahut kız kardeşlerinin oğullarından yahut Müslüman kadınlardan yahut kendi malları olan kölelerden yahut erkeklikten kesilmiş veya kudreti olmayan erkek hizmetçilerden yahut da henüz kadınların gizli hallerine vakıf olmayan erkek çocuklardan başka erkeklere ziynetlerini göstermesinler.”

Özetle, kadının kocasına ve mahremlerine ziynetlerini göstermesinin sakıncasının olmadığı söylenebilir. Baba, oğul, kardeş, dayı, amca ve diğer mahremlerin yanında başını, gerdanını, kollarını, bilekten itibaren ayaklarını açık bırakabilir, örtmeyebilir.

Nur suresi 31. ayetin devamında şöyle buyruluyor:

“Gizledikleri ziynetler bilinsin diye ayaklarını da vurmasınlar ve tövbe edin hepiniz Allah'a, ey inananlar da kurtulun, erin muradınıza.”

Yanlarında ziynetleri örtmenin vacip olmadığı mahremlerin istisna edilmesinin ardından, ziynetlerin sesini duyurmamalarıyla ilgili takva meselesini öğütüyor. Arap kadınları genellikle halhal takarlardı ve diğerleri pahalı ve çeşitli halhallar taktıklarını bilsinler diye ayaklarını sertçe yere vururlardı.

Bu ayetten toplumda hicabın türü ve sınırları anlaşılabilir. Şöyle ki erkeklerin, özellikle de hasta kalplilerin ilgisini çekebilecek her şeyden kaçınmak gerekir. Hakikatte, ne şekilde olursa olsun tahrik ve cezbetme men edilmiştir. Çünkü Kuran'ın

deyimiyle hasta kalplileri tahrik ve cezbetme, kadınların kendi başına iş çıkarmakta, sorun yaratmaktadır. İş ve çalışma özgürlüğünü ondan almaktadır.

Kuran, özel bir zarafetle ev ortamındaki örtünün ve ilişkilerin sınırını da biçimlendiriyor ve en küçük meselelere bile teveccüh gösteriyor. Nur suresinin 58 ve 59. ayetlerinde şöyle buyruluyor:

“Ey iman edenler! Ellerinizi altındakiler (köle ve cariyeleriniz) ve sizden henüz ergenliğe ermemiş olanlar (yanınıza girmek için) üç vakitte sizden izin istesinler: Sabah namazından önce, öğle vakti elbiselerinizi çıkardığınız vakit ve yatsı namazından sonra. Bunlar sizin için üç mahremiyet vaktidir. Bunların dışında (izinsiz yanınıza girmelerinde) sizin için de onlar için de bir sakınca yoktur. Onlar etrafınızda dolaşırlar; birbirinizin yanına girip çıkarsınız. İşte Allah size ayetleri böyle açıklamaktadır. Allah bilendir, hekimidir. Sizden olan çocuklar ergenliğe erdiklerinde artık kendilerinden öncekilerin izin istedikleri gibi izin istesinler. İşte Allah size ayetlerini böyle açıklamaktadır. Allah bilendir, hekimidir.”

Ev ortamında hicaba ve iffete riayet etmek çok önem taşır. Çünkü çocukların karakterlerinin alacağı şeklin temeli, kurallarla aşına olmak ve örtünün türüne ve sınırlarına alışmak çocukluk yıllarında oturur. Anne ve babanın rolü ve çocukların önünde birbirlerine davranış şekilleri bellidir.

Bu konunun sonunda üç noktaya işaret etmeliyiz:

a) Kadının toplumdaki özgürlüğüyle hicabın ilişkisi

Hz. Ali (a.s) şöyle buyuruyor: *“Kim şehvetleri terk ederse özgür olacaktır.”* Özgürlüğün düşüncüyü ifade, siyasi faaliyet ve diğer dalları vardır. Hicap hangi özgürlüğü kadının elinden alıyor? Kadının toplumda bulunmasının yasaklanmadığını, aksine bunun arzu edilen bir şey olduğunu söyledik. Kadın ve erkeğin, iki insan olarak bir arada bulunmasının da haram olmadığını, haram olanın kadın ve erkek cinsiyetlerinin birbirine karışması olduğunu da söyledik. Kadının toplumsal ve siyasi faaliyette bulunması önünde bir engel yoktur. Öyleyse hicap, kadının hangi özgürlüğünü elinden alıyor? Kastedilen özgürlük, cinsel sefahat ve içgüdülerde sınır tanımamak ise elbette hicap bu özgürlüğü sınırlandırıyor. Zaten hicabın amacı da budur.

b) Giysi ve toplumda modanın etkisi

Giysi sadece toplum kültürünün etkisi altında değildir, tek tek kişilerin şahsiyetlerini de tanıtmaktadır. Elbette kişilerin şahsiyeti ve toplumun genel kültürü arasında da kuvvetli bir irtibat vardır. Manevi ve insani yüce değerlerin itibarsızlaştığı ve insanın iç âleminin dış görünüşünden kazandığı haysiyet ve anlamdan ibaret olduğu bir

Hicabın kadın üzerinde bıraktığı etki, önce onun ruhunda görülür. Zira kişi özgürce kendisine bir örtü seçtiğinde, ona saygı gösterdiğinde ve mukaddes kabul ettiğinde, kesinlikle kendisini huzurlu ve başı dik hisseder. Bu, Müslüman kadında insanî değerlerin korunmasıdır. Ancak kadın, ziynetini ve bedenini namahremlerin gözü önüne serip göstererek, kendisini bir sanat tablosuna çevirip aşağılık ve alçaklık duvarına asarsa etrafında sinekler uçuşmaya başlar ki neticesi onun insanî şahsiyetinin çığnemesinden başka bir şey değildir.

toplumda, muhakkak insanın bütün şahsiyeti, diğerlerinin kendisi hakkındaki görüşlerine ve teveccühlerine göre şekil alır. Böyle bir toplumdaki kişilerin, üzerlerine giydikleri giysiler gibi her vesileyle kendilerine şahsiyet kazandırmaya çalışacakları ortadadır.

Moda ve giysilerde görülen sürekli değişim, kişilerin ruhları ve zahirleri üzerinde böyle bir etki bırakmaktadır. Kişi kendisini mantıklı ve makul yollardan mümtaz ve müşahhas kılamadığında giysilerindeki değişikliklerle ve makyaj şekilleriyle diğerlerinin dikkatini çekebileceği her türlü yola başvurur.

c) Şöhret giysisinin haram oluşu

İslam, kadınların ve erkeklerin aynı ağırlığa ve toplumsal meşruiyete sahip olmasını istiyor. Giysileri sıradan ve her türlü dikkati çekmekten uzak olmalıdır. Kişinin toplumda ayrıcalığına sebep olacak giysi giymesi bile yasaklanmıştır. Eğer bir giysi bir kimsenin şöhretine sebep olursa onu haram ilan ederek, bunu kişinin aşağılığının ve alçaklığının alameti olarak görmüştür. Bununla ilgili İmam Sadık (a.s) şöyle bu yuruyor:

“Kişinin şahsiyetsizliği(ni göstermek) için onu meşhur edecek bir giysi giymesi veya bir bineğe binmesi yeterlidir.” (Hürr Âmulî, 1363, c. 3, s. 152)

Hicabın Eğitimsel Etkileri

Hicabın kadın üzerinde bıraktığı etki, önce onun ruhunda görülür. Zira kişi özgürce kendisine bir örtü seçtiğinde, ona saygı gösterdiğinde ve mukaddes kabul ettiğinde, kesinlikle kendisini huzurlu ve başı dik hisseder. Bu, Müslüman kadında insanî değerlerin korunmasıdır. Ancak kadın, ziynetini ve bedenini namahremlerin gözü önüne serip göstererek, kendisini bir sanat tablosuna çevirip aşağılık ve alçaklık duvarına

asarsa etrafında sinekler uçuşmaya başlar ki neticesi onun insanî şahsiyetinin çiğnenmesinden başka bir şey değildir.

Hanımlar sınırları koruyarak, başkalarının haklarını gözeterek ve hemcinslerinin ruhunu ve bedenini tahrip etmeyerek içinde var oldukları bir toplumda gençler için emin ve huzurlu bir ortam oluştururlar. Ruhsal sağlığa ve mutluluğa doğru ilerlerler. İslam'ın hedefi de kadın ve erkek Müslümanların sakin bir ruha, düzgün bir morale ve temiz göz ve kulağa sahip olmalarıdır. Şimdi hicaba doğru şekilde riayet edilmesi nin neticelerini kişisel, ailevî ve toplumsal olmak üzere üç boyutta inceleyeceğiz:

a) Hicabın kişisel etkileri

1) Manevî başarılar:

Belki de hicabın en önemli kişisel tesiri, kadının ilahi emirlere kulluğunu ve itaatini ilan ederek bu hükmü tam anlamıyla icra etmesi ve sonra da bu kulluk tacını iftiharla başına taktığı için, içinde oluşan mutluluk ve memnuniyet duygusudur. Örtülü kadın kendisi ve Allah arasından, Allah'ı seçmiş; din hükümleri ve nefsinin istekleri arasından din hükümlerine yönelmiştir. Böyle bir seçim, onun psikolojisine, düşüncesine ve ameline başka bir renk katar, giysisine anlam verir ve onu mantıklı, Allah'ın beğendiği bir amel kılar, tekâmülü doğrultusunda yaptıklarına ekler. Kadın, cinsel takvaya riayet eder, kendisini namahreme karşı örterse Allah'ın takvalılara vaadi onu da kapsar; hak ile batılı birbirinden ayırma gücüne sahip olur, yaşamda saadet ile bedbahtlık yollarını tanır, günahları örtülür, affedilir ve ibadetin tadını idrak, cesaret, hakkı söylemek, her durumda şer'i vazifeyi bilmek ve haramları terk etmek, kabiliyetlerin geliştirilmesi gibi diğer başarılarla da nail olur. (Ekberî, 1377, s. 98)

İslam tedavidense önlem almayı tercih eder. Bu sebeple usulleri belirleyerek insanı tehlikeye ve günaha düşmekten alıkoyar. Bu usullerin en önemlisi Allah'ın huzuruna çıkılacağına olan iman ve inançtır. Bu da manevî ve ruhî kemalleri cezbeden en önemli şeylerdendir.

2) Kişisel saygının ve değerinin korunması:

Usulen nefsin isteklerini yenmek ve haram lezzetlerden vazgeçmek, insana kimlik ve vakar verir. Kadının hicabı onun, karşısında nefs-i emmaresini dize getirdiği büyük cihadıdır. Bu hakikati herkes biliyor. Müslüman olmayan bilim adamları bile hicabın kadına kimlik ve vakar verdiğini ve onu saygın kıldığını itiraf ediyorlar. Kendisini gösteren kadınların cinsel çekicilikleri var ama hak ettikleri değere sahip değiller.

Genel olarak erkekler kadınlara iki farklı şekilde bakıyor: Kendini gösteren veya açık giyinen kadınlara şehvetle, eğlencesine ve yüzeysel yaklaşıyor ama örtülü kadınlara saygıyla. Usulen erkekler örtülü kadının yüzüne bakmayı sürdürme gücüne

sahip değiller, zira İslamî hicap bakış kesicidir. Erkeğin kadınlarla konuşurken başını öne eğmesi onlara duyduğu bir tür saygıdır.

Örtünmemek, kadının gerçek değerini, dış görünüşünün gölgesi altında bırakıyor ve onu safahata ve tamaha feda ediyor. Kadının hakiki marifete ulaştıktan ve hayâ ve iffet sıfatına bağlılıktan sonra, şahsiyetini yüceltmesinin tek yolu örtüsüdür. Kadının üstünlüğü eş olma kemâline, anne olma kemâline ve toplumsal kemâle sahip olmasındadır. Eş olarak eksik, anne olarak yetersiz ve toplumsal açıdan oyuncak olan bir kadın, şahsiyet üstünlüğünden nasipsizdir (Sazman-ı Tebligat-ı İslamî, 1368, s. 54-55). Elbette hicabın sadece kadının saygınlığını korumak için olmadığı noktasını hatırlatalım. Hicap ancak iffet ve hayâ sıfatlarıyla ve Allah'ın emirlerine itaatle beraber olduğunda onu ihtirama layık kılar.

3- Kadının korunması, huzuru ve emniyeti:

Muhafızın yanında olan insan kendini daha huzurlu hisseder ve muhtemel olasılıklar karşısında onun korumasından faydalanır. Dinî örtü de kadını kirli bakışlardan ve muhtemel zararlardan koruyarak ona huzur ve koruma sağlayan bir beğçidir. Bu örtü ne kadar kâmil olursa, koruma ve emniyet oranı da o kadar artar (Ekberî, 1377, s. 103).

“Kadın değerli ve muazzez bir varlıktır ve beşerin eğitiminde kader belirleyici rolü vardır. Değeri, sınırsız ilişkilerin tehlikesi altında bırakılamayacak kadar çoktur.” (Kaimî, 1373, s. 390). Kadının özelinin korunması, onun korunmasıdır ve ilk etkisini ruhsal huzuru üzerinde bırakır. Zira bu özelin kendisi ve namahrem arasında mahfuz kalmasının gölgesinde emniyet hisseder ve hiç kimse ona saldırmaya cesaret edemez.

b) Hicabın ailevî etkileri

1- Hazların sınırlandırılması:

İslam'da kadının örtünme felsefesiyle ilgili, hazların sınırlandırılmış olması da zikredilebilir. İslam her türlü cinsel hazzın, tensel, görsel veya işitsel, aile sınırlarının içinde ve kanunlar çerçevesinde olmasını ister ki kadın ve erkek bütün varlıklarıyla birbirlerinin yanında olsun, kurdukları ve devam ettirdikleri aileyi mesken edinilebilecek sağlam bir siper haline getirsin, sakın ve huzurlu olarak kendilerinin ve soylarının gelişimi için ellerinden geldiğince çaba gösterebilsinler. (a.g.e., s. 394)

2- Aile içinde doğru olan ve beğenilen süs:

Eğer kadın, duygu selini ailesine akıtırsa, güzelliklerini ve süsünü ailesiyle sınırlandırır ve topluma metanet, vakar ve örtüsüyle çıkarsa hem kendi ailesi, hem de

diğer aileler sıcak, mahfuz ve sağlam kalırlar. Ama kadın toplumda, ayağını iffet ve hicap çerçevesinin dışına çıkarırsa ilk darbeyi kendi aile yaşantısına vurmakla kalmaz, bu süslenmeyle ve kendini göstermeyle karşı karşıya gelen diğer erkeklerin ailesini de yıkılmaya maruz bırakır. Zira bu sahneleri görerek zamanla eşlerinin konumu gözleminde zayıflar, ailelerine kalpten bağlılıkları azalır. (Hüsrevî, 1370, s. 178)

Buna dayanarak şöyle denilebilir: Hicap, ailenin etrafına çekilmiş ve onu karanlıktan ve dağılmaktan koruyan bir kaledir.

3- Ailenin dayanıklılığı ve sebatı:

Şüphesiz bütün toplumların saadeti, o toplumdaki ailelerin saadetine bağlıdır. Aile, toplumun en küçük ve aynı zamanda en hayati ve değerli çekirdeği ve unsurudur. Aile, gelecek neslin eğitim merkezi ve toplumdaki bireyler için ruhsal ve duygusal bir sığınaktır. Eğer aileler, bireylerini korumak için yeterli cazibeye sahip olmazlarsa, toplum dağılmaya yüz tutar. Aile unsurunun sarsıntıda olduğu bir toplum, içi boş tuğlalarla örülen bir bina gibidir, en ufak bir fırtınada toplum binası çökebilir. Bununla beraber toplumu korumak için ailenin korunması ve kuvvetlendirilmesi yönünde çalışılmalıdır. Batı'nın huzursuzluğunun sırrı da büyük ölçüde bu yapıcı unsura dikkat edilmemesindendir. Kadın ve erkeğin meşru evlilik sınırları içinde cinsel duygularının birbirlerine mahsus kınlanması, ailenin korunması, sebatı ve dayanıklılığı üzerinde en önemli etkidir.

Kadınların kendi hicaplarıyla hem kendi ailelerini sağlamlaştırmada, hem de diğer ailelerin sebatını artırmada rollerinin olduğu açık ve net bir konudur. Kadının kendi ailesini sağlamlaştırmasında hicabın rolü, kocasının kendi paklığına güven ve itimadını çekmesi açısındandır. Kesinlikle böyle bir güven ve itimat, ailenin korunmasında müessirdir. Diğer ailelerin sebatındaki rolü ise aile ve evlilik sınırları dışındaki ilişkilerden mahrum kalan erkeklerin doğal olarak kendi eşlerine daha fazla teveccüh etmesi ve neticede ailelerin daha da sağlamlaşması açısındandır.

“Elbette hicabın aileyi sağlamlaştırmak için gerekli bir şart olduğu noktasına dikkat etmeliyiz, yeterli değil. Bununla beraber aile kurumunun sarsılmamasını isteyenler, diğer şartlara da teveccüh göstermelidirler. Yine de şöyle söylenebilir: Hicap, ailevi ilişkilerin sağlamlaştırılmasında en müessir etken iken hicapsızlık da aileyi sarsan etkenlerden en yıkıcı olanıdır.” (Sazman-ı Tebligat-ı İslamî, 1365, s. 56-57)

4- Neslin selameti:

Allah Teala, insan vücuduna, onlar vesilesiyle maddi ve manevi hayatına tekamül kazandırsın diye çeşitli istekler ve ihtiyaçlar yerleştirmiştir. Cinsel istek, aile kurumu şekillensin, neslin bekası, selameti ve de beşer toplumunun hayatının

devamı garantilensin diye yüce Allah'ın insan vücuduna yerleştirdiği istek ve iç-güdülerden biridir. Dinî öğretiler de bunu gerçekleştirmenin makul ve meşru yollarını belirlemiştir. Eğer cinsel istek, sahih çizgide olursa neslin selametinin korunmasının yanında insan da bedensel, ruhsal kemal yolunda olur ve nihayetinde de huzura kavuşur. Eğer yanlış, sapık ve aşırı çizgiye düşerse de insanın mahvına sebep olur ve beşer neslinin selametine, telafisi olmayan ağır bir darbe vurur. (Hüsrevî, 1370, s. 182)

Bazıları, Bertrand Russell gibi, özgür ilişkilerin önlenmesinin sebebinin sadece erkeğin nesliyle ilgili kafasının rahat olması için olduğunu zannetmişlerdir. Oysa konu sadece neslin paklığı değil, daha önemli bir konudur: Eşler arasında en temiz duyguların icadı ve aile yapısında kâmil itihat ve birliğin oluşturulmasıdır. İnsanın beş duyu organıyla gerçekleşen cinsel tahriklerin, üreme sistemi üzerinde etkili bir rolü vardır.

Bilim adamları, göz ile meydana gelen tahriklerin hipofiz bezi –beynin altında küçük bir bez- üzerinde etki bıraktığına inanıyorlar. Bu bez, altı hormon üretiyor ve üç tanesinin üreme sistemi üzerinde etkisi var. Örtünmeyen kadınlara bakmanın böyle bir etkisi var ve nihayetinde evlatlar üzerinde olumsuz etkiye ve kalıtsal bozukluklara sebep oluyor.

Anlatılanlara teveccüh edilirse, kendini gösteren kadınlar ve kızlar, kendilerinde bu kalıtsal bozukluklar olmadığı halde, toplumdaki nesillerin selameti üzerinde affedilemeyecek, reva görülemeyecek bir tesir bırakacaklardır. Hicabın felsefesi, böyle etkileri önlemektir.

c) Hicabın toplumsal etkileri

1- Toplum ahlakının sebat ve selameti:

İslam, toplumda ahlak selametini korumak için kadın ve erkeğin ciddi ve metin olmasını önermiştir. Allah, konuşma hususunda, hatta yürüme hususunda kadınları uyarmıştır. Erkeklerin ilgisini çekmeyecek şekilde yürümelerini buyurmuştur (Nur/31). Toplumun selameti, İslam'ın yüce hedeflerindendir. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: *“Ben güzel ahlaka tamamlamak için gönderildim.”* İslam'ın büyük rehberinin hekîm beyanına dikkat, toplumun güzel ahlakını tamamlamak için bütün alanlardan faydalanılması gerektiği noktasını aydınlatmaktadır. Buna ortam hazırlayan en önemli etkenlerden biri, kesinlikle hicaptır.

Toplumun iffetinin yara almaması için herkes çaba göstermelidir ve herkes kendi payına toplumdaki iffeti korumakla vazifelidir. Bu sebeple toplumun iffetini korumanın, toplumdaki her ferdin toplumsal vazifesi olduğunu söylüyorlar. Elbette bu bo-yutta, kadınların payı daha ağırdır.

Şöyle denilebilir: Hicapsızlık ve sınırsızlık birbirinden farklı iki durumdur. Kadının örtüsüz olması, sınırsız olmasını gerektirmez. Aynı şekilde sınırsız olan bir kadın, muhakkak örtüsüzdür de denemez.

Elbette bu konu bir noktaya kadar kabul edilebilir ama bahsedilen konu, örtünmenin sınırsızlığın mukaddimesi olduğu ve evlilik dışı şehvi isteklere ortam hazırladığıdır. Bununla birlikte bunun kökü, kaynağından kesilmelidir. Ailelerin ve toplumun iffetinin yarananmaması, kadının toplumsal boyutta büyük başarılarla ulaşabilmesi ve mukaddes hizmet alanının şehvî arzularla kirlenmemesi için hicabın yüce değerinden yardım almaktan başka bir çare yoktur, hicap korunmalıdır.

Herkesin gözünü namahremlere yumması gerektiği de doğrudur ama herkes de bedenini şehvet uyandırıcı biçimde başkalarının gözü önüne sermemekle de vazifelidir. Beden ve beden görünümü şehvet uyandırıcı bir mal olarak kullanılmamalı ve şehvetli gözlerin ilgisi çekilmemelidir.

Eğer hicabın ailevî etkilerinde önceki iki hedef, yani aile sebatı ve nesil selameti, dinî ve İslamî örtü gölgesinde güzelce topluma yerleşirse saptırıcı hiçbir unsur ve etken, o toplumu gerçek hedefinden alıkoyamaz. Çünkü toplumun saadet ve kemali aile ve nesil selameti etkenlerine bağlıdır. Eğer Batı ve Amerika kültürlerine bakacak olursak, toplum sebatının ve selametinin orada özel bir sarsılmayla karşı karşıya olduğunu görürüz. Zira örtüye riayet etmedikleri ve iffeti, hayâyı korumadıkları ve cinsel içgüdülerini kontrol etmedikleri için, hem toplumda hem de ailede kişisel ve toplumsal şahsiyet temelinin genel bir zarar görmesine sebep olmuşlardır.

2- Kadının özgürlüğü:

Bizim özgürlükten kastımız iş, çalışma ve tahsil yolunda gelişim ve ilerleme özgürlüğüdür.

İşgücünü ve toplumsal faaliyeti zayıflatan şey, cinsel hazları ev ortamından topluma çekmek, örtünmemeyi yaymak ve cinsel ilişki özgürlüğüdür. Hicap kadını hapsedmek, iktisadî, kültürel ve toplumsal faaliyetlerden alıkoymak ve bu şekilde kabiliyetlerinin kilitli kalması demek değildir. İslam kadının dışarı çıkmasına ve ilim tahsil etmesine engel değildir. Aksine ilim tahsilini kadına ve erkeğe vacip bilir. İslam hiçbir zaman kadının işsiz oturup atıl kalmasını istemez. Kadının bedenini örtmesi kültürel, toplumsal ve iktisadî hiçbir faaliyetine engel olmaz. Bu gücü felç eden şey, iş ortamının şehvi lezzet arayışlarıyla kirlenmesidir.

İslam Cumhuriyeti kurucusu İmam Humeynî'nin, 15 İsfend 1358 tarihli konuşması sırasında şöyle dediğini görüyoruz: “İslam meclisine kadınlar açık saçık gelip gitmemeliler. Hicaplı olurlarsa gelmelerinin, çalışmalarının bir sakıncası yoktur ama şer’i hicaba uysunlar ve şer’i hususları korusunlar.”

Bazen muhalifler diyorlar ki özgürlük beşerin doğal hakkıdır ve hicap özgürlüğe manidir. Özgürlük kelimesinin açıklaması ve cevabında şöyle demeliyiz: Bu eleştiri sadece hicaba mahsus değildir, oruç için de bunu öne sürebilir ve oruç hükmünün, insanın yemek yeme özgürlüğüne aykırı olduğunu söyleyebiliriz. Aynı şekilde dünyadaki trafik kuralları da sürücülerin özgürce araba kullanmalarını engellemektedir. Yine bütün haramlar ve vacipler insanın özgürlüğünü kısıtlamaktadır. Elbette laik ekolde her şeyin caiz olduğu malumdur. Bu yüzden biz, bir din ve ekolü kabul ettiğimizde onun hükümlerini uygulamamız gerektiğini söylüyoruz. Biz Müslümanız ve Kuran ve sünnete bağlıyız. Öyleyse Allah'a kulluk ederek ilahi hükümler doğrultusunda hayvanî özgürlüklerimizi sınırlandırmalıyız.

3- Siyasi ve kültürel bağımsızlığın korunması:

Günümüzde birçok toplumda giysiden siyasi fayda sağlıyorlar. Hintlileri dikkate alalım, nasıl da giysilerini siyasi bir olguya çevirmişler ve o özel giysiyle uluslararası toplantılara katılıyorlar.

Afrikanlı toplumlardaki kadınları ve erkekleri dikkate alalım, nasıl da giysilerinden bağımsızlık belgesi oluşturuyorlar ve bu belgeyle kendilerini Batı'nın kültürel saldırılarından koruyorlar. İslami toplumlarda da kadınlar hicap veya tesettür şeklindeki özel örtülerini, İslam'ı özgürce kabullerinin belgesi olarak ilan ediyorlar.

“Giysi; fikrî, dinî, siyasî ve kültürel bağımsızlığı da ifade eden, bedenın bayrağı sayılır. Buradan giysi değişikliğinin düşünce değişikliğini gösterdiği sonucuna ulaşabiliriz. Buna bağlı olarak kişilerin davranışlarında da değişiklik olur ki bu durumda ülkenin bağımsızlığına gölge düşer. Özellikle de insanın dış vaziyetinin iç vaziyetini anlatması ve bağımlılığın içerde başladığını ve kişilerin zahirinde tecelli ettiğini göstermesi açısından önemlidir.” (Kaimî, 1373, s. 385-387)

“Montesquieu'nun deyimiyle demokrasi rejiminde iffetin kaybedilmesi, en büyük bedbahtlıklara ve bozukluklara sebep oluyor. Öyle ki bu, rejimin temellerini yok edecektir.” (a.g.e.)

Bazen bozulmaların artmasının bir hükümeti devirme sebebi olduğu, itiraf etmemiz gereken bir gerçektir. Biz bunun örneklerini bu büyük dünyanın çeşitli bölgelerinde, Latin Amerika'da, Ortadoğu'da ve diğer yerlerde gördük. Gelecektekiler de gelecekte diğer birçok toplumun çöküşüne şahit olacaklar.

Hicap, üçüncü dünya toplumları için sömürgeyle savaşma anlamına gelebilir ve onların amaçları yolunda bir engel olabilir. Cezayirli kadınlar Fransa saldırı güçleriyle mücadeleleri sırasında bunu çok güzel gösterdiler ve onlara darbe vurdular. Gerçekte onlar Müslüman olduklarını ve küfrün İslam'ı yenmesini kabul etmeyeceklerini söylediler.

Hicap, üçüncü dünya toplumları için sömürgeyle savaşma anlamına gelebilir ve onların amaçları yolunda bir engel olabilir. Cezayirli kadınlar Fransa saldırı güçleriyle mücadeleleri sırasında bunu çok güzel gösterdiler ve onlara darbe vurdular. Gerçekte onlar Müslüman olduklarını ve küfrün İslam'ı yenmesini kabul etmeyeceklerini söylediler.

“Eğer İslam toplumunda hicaba en azından bu gözle bakarsak siyasi açıdan yaygınlaştırılması neticesine varırız. İslami bir toplumda bir milliyetçi bile vatanının bağımsızlığı ve emniyetini korumak için hicabı kabul etmelidir. Elbette bir Müslüman, imanı ve inancı gereği bunu kabul eder.” (a.g.e., s. 387)

Eğer sömürgeciler, iffeti ve örtüyü kadından almayı başarsa o toplumun her şeyini, mesela erkeklerini, iradesi ve sultanı altına alabilir. İran İslam İnkılabının başarısının sırlarından birisi de kadınların süratle kendilerini bulması, hicap silahına sarılarak satılmış Pehlevî rejiminin karşısında durması ve onları dize getirmesidir.

4- İktisadî işgücünün korunması:

“Hicap, işgücünü koruyan bir etkidir. Herkesin resmi çalışma saatinin işe harcanmasını sağlar. Bakışlardan, kaş göz işaretlerinden, tuzağa düşürmelerden, âlem yapmalardan kaynaklanan vesveseler ortadan kalkar. İçgüdüsel hazların ev ortamından iş ortamına çekilmesi, işgücünün zayıflamasına ve sermayelerin heder olmasına yol açar.” (a.g.e., s. 398)

Diğer taraftan İslami örtünmeye uygun hicabın iktisadî rolü, her türlü moda düşkünlüğü ve bundan kaynaklanan rekabet ortamlarını ortadan kaldırmasıdır. Eğer kadınlar kendilerini süsleyerek ve sergileyerek değil, sade, düzenli ve gereken ölçüde örtünerek toplumda var olurlarsa modaya tapma kaynaklı afetlerin ve sıkıntıların birçoğu kendiliğinden ortadan kalkar.

Makyaj malzemelerinin ve pahalı giysilerin özellikle de modanın sürekli değişmesiyle yarattığı ağır masraflar, ailelerin ve toplumun omuzlarına takatleri kesen mali bir yük bindirmekte ve ilaveten toplumun sermayelerinin heder olmasına sebep olmaktadır.

Kızlarda hicabı içselleştirme yöntemleri

1- Allah'a imanın artırılması ve kuvvetlendirilmesi:

Hicap kültürünü içselleştirmek ve yaymak için iffet ve hayâ faziletiyle beraber, önce toplum bireylerinin, ahlak ve davranışlarının kökü ve ruhu diyebileceğimiz, dinî

inançlarının ve imanının güçlendirilmesine teveccüh gösterilmelidir. Örtünmemenin en önemli etkenlerinden biri, hayânın zayıflamasına yol açan iman ve maneviyat zayıflığıdır. İman, insanı günahlara düşmekten koruyan bir sığınak gibidir. Hz. Ali (a.s) şöyle buyuruyor: “İnsanın imanı, amellerinde görülür.” (Âmedî, 1373, s. 62)

Doğru inançlar ve sağlam imanlar, kişinin ve toplumun yaşamının niteliğinde en yüce rolü oynar.

2- Hicap hükümleriyle ilgili bilgilendirme (Kadınlara ve erkeklere ayrı)

Bazı gençlerin örtünün sınırlarıyla ve hükümleriyle aşına olmaması, örtünmemenin diğer sebeplerinden biridir. Mahrem ve namahrem arasındaki ilişkilerin sınırları ve İslami örtünün nasıl olması gerektiği hakkında bilgi sahibi olmamak, yanlış örtünmeyle veya örtünmemeyeyle sonuçlanmaktadır. Oysa bu kimseler İslami örtünün hükümlerini bilseler, düzeltme yoluna giderler.

3- Hicap hükmünün delillerinin ve olumlu etkilerinin anlatılması:

İffetin ve hicabın yaşamlarında kültürel, toplumsal ve ailevî etkilerinin ve felsefesinin, delilleriyle ve doğru bir şekilde gençlere anlatılması ve riayet edilmediğinde doğacak kötü sonuçların gözlerinde canlandırılması, onların hicabın ve iffetin aklî ve mantıkî hakikatini idrak etmelerine yardım edebilir.

4- Üstün hicap örneklerinin tanıtılması:

İnsanların yaşamında büyük kahramanların çok tesirli olduğuna dair şüphe yoktur. Beşer her zaman kendi yaşamında seçkin örnekler arama ve ahlakını ve davranışını ona uyarlama çabasıdadır. Ruhsal ve davranışsal yapı üzerinde örneklerin önemli bir rolü vardır. Günümüzde ciddi meselelerden biri, Müslüman kadınların İslam tarihindeki üstün simalarla olması gerektiği gibi aşına olmamasıdır.

Kadın kalbinde Ali sevgisine yer verirse, onun ailesini örnek kabul eder ve örnek alırsa dokunulmaz olur ve toplumda varlığı kaygı yaratmaz, aksine kafa rahatlığı sağlar. Bununla beraber Ehl-i Bey't'in sevgisini öğretmek, örnek almayı ve etkilenmeyi öğretmek anlamında olacaktır. Sonra, ergenlerin gözü önündeki örneklerin, özellikle de öğretmenlerinin örtünme şekli onlar üzerinde büyük etki bırakır.

5- Medyanın ıslahı:

Dakik bir gözleme ihtiyacı olan önemli alanlar arasında kitap basımı ve yayımı, basın, film yapımcılığı ve müzik sektörlerini sayabiliriz. Bunlar aydın görünümü altında iffetin yaygınlaşmasına aykırı ürünler üretmektedirler. Bu tür hareketlere karşı kati tavır koyulmalıdır.

6- Okullarda çocuklara verilen dinî eğitimin ilgi çekici hale getirilerek canlandırılması:

Okullar, eğitim, öğretim ve tezkiye merkezleridirler. Dinî konuların işlenmesi, diğer ders konuları gibi bir gereksinimdir. Eğitim ve öğretim olmadan sadece tavsiye etmek, dinî örtüyü kuru ve zorlama bir emre dönüştürür. Tavsiyenin bilgiyle birlikte olması ise kabulünü kolaylaştırır. Hicap hakkında bilgi, yapılmasının garantisidir.

7- İyiliği emretme ve kötülükten sakındırma:

İyiliği emretme ve kötülükten sakındırma, toplumda yaygın ve cesur bir şekilde uygulanırsa ve örtüsüz kadınlar sürekli İslam toplumu tarafından iyiliğe çağrılırsa gerektiği gibi örtünmeyenlerin büyük bölümüyle ilgili sorun ortadan kalkar. Elbette hakkın beyanında edepli ve dostça yöntemler kullanılmalıdır. Çünkü nefis hakir olduğunda eğitime açık olmayacağı noktası dikkate alınmalıdır.

8- Hayâ, iffet ve hicap doğrultusunda kültürel hazırlık:

Toplumda sahih hicap ve örtü kültürünü oluşturmak için önce hayâ kültürünü oluşturmak, sonra iffet için planlama yapmak ve ardından özel hayatın korunması doğrultusunda, daha sonra en somut düzeyde, yani hicap üzerinde çalışmak gerekir. Hayâ, dış göstergelerle belli olan tamamen içsel bir şeydir. Eğer köklere inilerek toplum bireyleri hayâ ile eğitilirse hicap kültürünü canlandırmak için çok fazla zamana ihtiyacımız olmayacaktır. Bununla beraber hayâ alanında kültürel yapılanma için, iffet veya sonraki merhale olan hicap kültürünün oluşturulmasına nispetle daha uzun bir zaman zarfı gereklidir.

Sonuç

Özetle hicabın, aşağıdaki etkenler arasında irtibat kurmak için çalışan ilahi bir davranış olduğu söylenebilir:

a) Kültür ve din irtibatı: Çünkü Yüce Yaradan hicabın sınırlarını belirlemiş ama icrasını beşerin örfüne ve kültürüne bırakmıştır.

b) İnsanın davranışında tekamül ve irade arasında irtibat: Çünkü hicap, Müslüman kadının kendi seçtiği bir fiildir.

c) Akıl ve iman arasında irtibat: Çünkü hicap kadının, icrası tefekkür ve akla dayalı olan ameli imandır.

d) Hicabın siyaset ve din ile irtibatı: Hicabın siyasi, kültürel ve toplumsal alanlarda geniş yansımaları vardır ve kişinin dinî ve milli kimliğinin bir sembolü sayılmaktadır.

Netice olarak, bizim İslami eğitim tanımımıza göre ki “Düşüncelerin, ahlakın ve amellerin Allah eksenli ve İslami öğretilere mutabık olarak düzenlenmesidir” (Beheştî, 1382, s. 138) hicap, kadının nefsi ve düşüncesi üzerinde huzur, denge ve sükûnet etkisi bırakmakta, ızdırabı ondan uzaklaştırmakta ve içinde taşıdığı yüce sıfatları uyandırmaktadır. Belki de bu yüzden sapkın ve gazezli kişiler, hicabı gördüklerinde rahatsız ve muzdarip olmaktadır. Hicap, Allah’a yakınlaşmak için yapılan ibadi amellere yoğunlaşmaya yardım eder. Zira ilahi kanunlara uygun olan her şey, düzen ve denge- nin kurulmasına yardım eder. Hicabın şeklinin nasıl olduğu önemli değildir (pardesi, başörtü, çarşaf ve diğerleri), önemli olan onun ruhu ve anlamıdır ki Allah tarafından bir teyit mührüdür ve Müslüman kadın İslami hicabı, Allah’a yakınlaşma kastıyla if- tiharlı ve izzetli bir taç gibi başına takmaktadır.

Kaynakça

Kuran-ı Kerim.

Ekberî, Muhammed Rıza (1377), *Tahlil-i Nû ve Ameli ez Hicab der Asr-ı Hazır*, Tahran: İntişarat-ı Peyam-ı İtret.

Âmedî, Abdulvahid bin Muhammed (1373), *Gureru'l-Hikem ve Durru'l-Kelem*, Cemaleddin Muhammed Hansarî şerhi, Tahran: İntişarat-ı Danışgâh-i Tahran.

Bankipurferd, Emir Hüseyin (1383), *Haya*, İsfahan: İntişarat-ı Hadis-i Rah-ı Aşk.

Beheştî, Said (1382), *Terbiyet-i İslami*, Tahran: Feslname-i Talim ve Terbiyet-i Vezaret-i Âmuzeş ve Pervereş.

Payende, Ebu'l-Kasım (1364), *Nehcu'l-Fesahe*, Tahran: İntişarat-ı Kanun-i Cavid.

Celâlî, Zeynep (1372), *Hicab ez Didgah-ı Revanşinasi*, Silsile Nişesthayi Pejuheşkede-i İmam Humeyni (c.a).

Hürri Amulî, Muhammed bin Hasan (1363), *Vesailu's-Şia*, 20 cilt, Tahran: İntişarat-ı İslamî.

Hüsrevî, Hasan (1370), *Mecmuayi Makalat-ı Puşeş ve İfaf*, Dovvumîn Nemayişgah-i Teşhis ve Menzilet-i Zen.

Rehber, Muhammed Taki (1368), *Hicab ve Şahsiyet-i Zen der İslam*, Gum: Sazman-ı Tebligat-ı İslamî.

Sazman-ı Tebligat-ı İslamî (1368), *Hicab ve Azadî (Mecmuayi Makalat-ı Konferans-ı Zen)*, Tahran: Çaphaneyi Allameyi Tabatabaî.

Secistanî, Ebi Davud (tarihsiz), *Sünen-i Ebi Davud*, Kahire: Daru'l-İhyai's-Sünneti'n-Nebeviyye.

Saduk, Ebu Cafer (1376), *İlelu's-Şerai*, Gum: İntişarat-ı Mektebetu'd-Daverî.

Tabatabaî, Seyyid Muhammed Hüseyin (1361), *El-Mizan fi Tefsiri'l-Kuran*, Seyyid Muhammed Bakır Musevî Hemedanî tercümesi, Tahran: İntişarat-ı Muhammed.

Kaimî, Ali (1373), *Hayat-ı Zen der Endişe-i İslamî*, Tahran: İntişarat-ı Emirî.

Meclisî, Muhammed Bakır (1376), *Biharu'l-Envar*, Muhammed Bakır Kumreî tercümesi, c. 110, Tahran: Mektebetu'l-İslamiyye.

Mutahharî, Murtaza (1358), *Mesele-i Hicab*, Tahran: İntişarat-ı Sadra.

_____ (1358), *Nizam-ı Hukuk-i Zen der İslam*, Tahran: İntişarat-ı Sadra.

Mehdizade, Hüseyin (tarihsiz), *Berresiye Şubehat-ı Hicab*, Silsile Nişesthayi Pejuheşkede-i İmam Humeynî (r.a), Tahran.